

Gods gezant in Buchenwald

A. B. Goedhart
17 maart 2022 16:38

Het gezin van ds. Paul Schneider. beeld uit besproken boek 5 foto's

Kerk & religie

„In deze hel moet toch iemand van God spreken. Anders is er geen hoop. Ik moet aan deze arme, geplaaide mensen zeggen dat God hen liefheeft en hen door Zijn Zoon wil verlossen. Ik moet de misdaden, waar ik getuige van ben, bij de naam noemen en de SS duidelijk maken, dat zij Gods gericht niet zullen ontlopen. Hier in dit concentratiekamp ben ik Gods gezant. Als ik niet protesteer, ben ik medeschuldig aan de misdaden. Daarom ben ik hier (...).”

Wie sprak in Buchenwald deze woorden tegen een medegevangene, toen die er bij hem op aandrong om wat voorzigtiger te zijn? Hij die in dit barre oord, waar de vrijheid van meningsuiting aan alle kanten werd belemmerd, toch een oprecht getuige van Zijn Zender wilde zijn, was ds. Paul Schneider (1897-1939). Samen met Dietrich Bonhoeffer en Martin Niemöller behoort hij tot de bekendste predikanten van de Bekennende Kirche in Duitsland.

Kort geleden [verscheen](#) in het Reformatorisch Dagblad over ds. Schneider, die de ere naam ”De dominee van Buchenwald” heeft gekregen, een duidelijk en instructief artikel. Reden was dat per 1 januari 2022 twee protestantse gemeenten in de Duitse deelstaat Rijnland-Palts, Bad Sobernheim en Staudernheim, fuseerden tot één gemeente: de evangelische Paul-Schneider-Gemeinde.

[Lees ook 1 december 2021 19:48](#)

[Duitse kerkelijke gemeente krijgt naam ds. Paul Schneider](#)

Op zondag 9 januari werd deze gemeente geïnstitutionaliseerd. Onder de vele aanwezigen was ook de laatste levende zoon van ds. Schneider, Karl Adolf (1935). Als geschenk gaf hij de kerkenraad een kopie van de laatste brief van zijn vader uit Buchenwald. Ook toonde hij een splinternieuwe studie over "Pfarrer Paul Schneider und seine Familie". De hoofdtitel van het boek luidt: "Wie uit de waarheid is, die hoort Mijn stem" ([Joh. 18:17](#), Luthervertaling). Deze tekstwoorden kreeg Paul op 14-jarige leeftijd van zijn vader (dominee), toen hij belijdenis deed. Ze zouden in zijn leven grote betekenis krijgen.

Foto's

Het zojuist vermelde boek verscheen eind 2021. Auteur is mr. Joachim Hennig, gepensioneerd rechter en plaatsvervangend voorzitter in Koblenz van de Vereniging tot bevordering van het plaatsen van monumenten voor de slachtoffers van het nationaalsocialisme. Eén voorbeeld daarvan was het plaatsen van een Stolperstein op de locatie waar ds. Schneider gevangen heeft gezeten. Tegen de muur van een nieuw gebouw heeft men een informatiebord aangebracht dat de inscriptie op de struikelsteen uitlegt.

Ds. Paul Schneider. beeld heiligenlexikon.de

Het bijzondere aan Hennigs boek is dat het vooral een documentatie is. Dit komt door de vele foto's die zijn opgenomen. Ze zijn afkomstig uit het rijke familiearchief van Karl Adolf Schneider. Ook uit de archieven van de gevangenis in Koblenz (systeemkaart, verslag) en het concentratiekamp Buchenwald (memo, protocol) is behoorlijk geput.

Hennig heeft er verder naar gestreefd nog meer duidelijkheid te geven over de relatie van ds. Schneider als dorpsdominee van de regio Hünsruck met als standplaats Dickenschied, en als vervolgd door de Gestapo uit Koblenz. Nog duidelijker wordt het dat de laffe kerk in Duitsland aan de hand van de staat liep om Schneider te isoleren (eliminieren).

Aandacht besteedt dit boek aan de vele herinneringen die er zijn aan het leven van ds. Schneider in samenleving en literatuur. Biografieën over Schneider zijn verschenen in het Duits, Frans, Italiaans, Japans, Pools, Spaans, en sinds kort ook in het Nederlands: "De dominee van Buchenwald"(4^e druk). Ook worden er nieuwe vragen gesteld bij Schneiders levenseinde.

Joodse volk

Dat de familie Schneider liefde had voor het Joodse volk blijkt uit de geheime opdracht die weduwe Schneider gaf aan de Joodse kunstenaar Gross om een grafmonument van eikenhout te maken. Door het monument werd dit graf een belangrijke en dikwijls bezochte plaats van herinnering. Tegenwoordig liggen er Stolpersteine van het begin van de begraafplaats tot het graf. Daarop is de levensloop van Schneider te lezen.

Ontroerend en schokkend is de beschrijving hoe de weduwe Schneider contact zoekt met de persoonlijke beul van haar man. Ze wil hem een teken van vergeving tonen, maar hij wijst haar aanbod ijskoud af.

De auteur eindigt zijn boek met de conclusie: „Paul Schneider was geen verzetsstrijder, maar een moedige tegenstander. Zijn moed om te belijden wat voor hem waarheid was, kan en moet voor ons allen een voorbeeld zijn.”

Margarethe Schneider, weduwe van ds. Paul Schneider, met haar zes kinderen, in 1940. Rechts Karl Adolf, de enige nog in leven zijnde zoon. beeld uit besproken boek

Prof. dr. H. Vogel, predikant, tijdgenoot en geestverwant van ds. Schneider, concludeerde echter dit: „Zijn eerste bevestigingstekst was [Jer.15:19a](#): „U moet Mijn prediker blijven.” En dat is hij gebleven tot de dood toe. Terugkijkend op zijn levensweg heeft God hem voorbereid op wat zou komen. Hij was boeteprediker en Evangeliedienaar tot in de woestijn van het concentratiekamp. Er is meer dan een ijzeren wil nodig om onder allerlei foltering vol te houden. Dat kan alleen door Gods genade om Christus' wil. Onpeilbaar is de invloed van de stem van deze dominee in allerlei verwarring voor de kerk van heden. Zowel voor de aangevochten en vervolgte kerk, als voor de zelfgenoegzame en wereldgelijkvormige kerk. Schneiders leven is een appel om de Gekruisigde na te volgen. Zelf was hij één van de ellendigsten onder de ellendigen. Hij heeft geloofd wat [Zef. 3:12](#) belooft: „Ik zal in uw midden overlaten een arm en veracht volk en die zullen op de Naam van de Heere vertrouwen” (Luthervertaling).”

Wer aus der Wahrheit ist, der höret meine Stimme: Pfarrer Paul Schneider (1897-1939) und seine Familie, Joachim Hennig; uitg. Rhein-Mosel-Verlag; 282 blz.; € 14,90